

СЕРБО-ХОРВАТСЬКІ ВІДНОСИНИ У ХХІ СТ.

Проблеми сербо-хорватських відносин у ХХІ ст. залишаються актуальною темою для історичних досліджень. Необхідно зазначити, що в українській історичній науці вони є малодослідженими і потребують подальшого ґрунтовного осмислення. Зокрема, розвиток цих відносин переважно у 1990-х рр. проаналізовано у низці досліджень українських, російських та інших істориків, серед яких необхідно виділити праці: О.Бірюкової [1], М. Нагірного [4], О. Гуськової [2], А. Соколова [7] та ін.

На початку ХХІ ст. сербо-хорватські відносини, на відміну від 1990-х рр., розвивались більше з позитивними тенденціями, хоча й досить складно. Важливим чинником цього процесу були зміни у владних відносинах в Союзній Республіці Югославії (прихід до влади В. Коштуніці у вересні 2000 р., арешт колишнього союзного президента С. Мілошевича; перехідний етап до остаточного розлучення Сербії та Чорногорії у 2002-2006 рр.). З іншого боку, у цих відносинах продовжувало тяжіти історичне минуле обох народів, зокрема, пам'ять про масові вбивства сербів у незалежній державі Хорватії в роки Другої світової війни, події 1990-х рр. на території самопроголошеної Сербської Країни у Хорватії, геноцид сербів проти хорватів у минулому та ін.; вагому роль відігравав протягом усього ХХ ст. й релігійний чинник.

Як зазначає О. Бірюкова, напруженість між двома країнами зберігалася у 90-х рр. ХХ – на початку ХХІ ст. у зв'язку зі становищем сербів у Хорватії, які нерідко змінювали національність, прізвища, приймали католицизм; сербський націоналізм посилювався і через звільнення з роботи через етнічну приналежність [1, с. 223].

На початку ХХІ ст. відбувається активізація економічних, політичних та культурних відносин між двома країнами, на відміну від конфліктного періоду 1990-х рр. З іншого боку, продовжують існувати територіальні суперечки (про розмежування півострова Превлаки, Которської затоки, проблема з подунайським кордоном між Сербією та Хорватією); також серйозною є проблема повернення сербських біженців на територію Хорватії [7, с. 27].

Відомо також, що ще в липні 1999 р. Хорватія подала заяву до Міжнародного суду ООН, звинувачуючи Союзну республіку Югославія

у порушенні Конвенції ООН про попередження злочину геноциду і покарання за нього. Судовий процес за взаємними звинуваченнями Сербії і Хорватії у геноциді тривав більше 15 років, і у лютому 2015 р. Міжнародний суд ООН прийняв рішення відмовити обом сторонам у задоволенні їхніх позовів. Було визнано, що Сербія і Хорватія в ході міжетнічних війн 1990-х рр. здійснювали серйозні злочини, але відповідно до Конвенції ООН, вони не можуть кваліфікуватися як геноцид [3].

Процес нормалізації відносин між Сербією та Хорватією був пов'язаний значною мірою із пріоритетними завданнями обох країн на шляху демократизації, вступу до НАТО та ЄС. Хорватія з 2013 р. є повноправним членом ЄС, тоді як Сербія продовжує бути кандидатом на вступ до цього союзу. Різняться позиції обох країн і в інших міжнародних питаннях. Так, у питаннях відносин з Російською Федерацією та санкцій проти неї, проблемі незалежності Косово позиція Хорватії співпадає з офіційними рішеннями ЄС, тоді як Сербія не бажає приєднуватись до цих санкцій, а в другому питанні лише визнає де факто становище, що склалося в цьому регіоні, не змирившись із втратою цієї території [5].

Необхідно відзначити певні позитивні кроки з боку президентів Хорватії (Степана Месича (2000-2010 рр.), Іво Йосиповича (2010-2015 рр.), Колінди Грабар-Кітарович (з 2015 р.)) щодо нормалізації відносин із Сербією. Історичним моментом у сучасних сербо-хорватських відносинах стало підписання у червні 2016 р. в сербському місті Суботиця, де проживає значна кількість етнічних хорватів, «Декларації про розвиток відносин та вирішення відкритих питань Сербії і Хорватії». У ній містяться важливі пункти щодо захисту прав нацменшин в обох країнах (сербів і хорватів); кордону на спірних ділянках; пошуку зниклих громадян обох республік в ході збройних конфліктів у колишній Югославії та ін. [6].

Отже, розвиток сербо-хорватських відносин у XXI ст. набув певних позитивних тенденцій, але напруженість та складність між двома країнами продовжує зберігатись (через пам'ять про історичне минуле, релігійний чинник, різні позиції у ряді міжнародних проблем). Різні аспекти цих відносин потребують подальшого ґрунтовного вивчення.

Література

1. Бірюкова О.О. Сучасні Балкани: внутрішньополітичні проблеми та зовнішньополітичні перспективи // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Сер. «Питання політології». 2009. № 861, вип. 15. С.218-227.

2. Гуськова Е. Независимая Хорватия с независимыми сербами // Югославия в XX веке: Очерки политической истории / Отв. ред. К. В. Никифоров. М.: «Индрик», 2011. С. 775-804.
3. Международный суд ООН отверг взаимные обвинения Сербии и Хорватии в геноциде. URL: <https://news.un.org/ru/audio/2015/02/1026571>.
4. Нагірний М. Хорватсько-сербська війна: уроки для України // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія / за заг. ред. І. С. Зуляка ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, М. Бармак [та ін.]. Тернопіль : [ТНПУ], 2015. Вип. 1, ч. 2. С. 207-210.
5. Сербія хоче в ЄС, але ніколи не запровадить санкції проти Росії. URL: https://ipress.ua/news/serbiya_hoche_v_yes_ale_nikoly_ne_zaprovadyt_sanktsii_prot_y_rossii_mzs_233474.html.
6. Сербия и Хорватия подписали договор о развитии отношений. URL: <http://www.senica.ru/serbia/news/serbiya-i-khorvatiya-podpisali-dogovor-o-razvitiit-otnosheniy>.
7. Соколов А. В. Процессы нормализации отношений между бывшими республиками СФРЮ на современном этапе (внешние и внутренние факторы): автореф. дис. канд. ист. наук: 07.00.03 [Место защиты: Моск. гос. ин-т междунар. отношений]. Москва, 2008. 32 с.

І. В. Горобець

СумДПУ імені А.С. Макаренка

«АСОЦІАЦІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН ПІВДЕННОЇ АЗІЇ» ЯК РЕГІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ

Постановка проблеми. Сучасні система міжнародних відносин пропонує чимало варіантів моделей інтеграції. Фактично кожен регіон земної кулі за умов розвитку процесу глобалізації має «власний» приклад розвитку інтеграційних процесів. Не є винятком у цьому сенсі регіон Південної Азії. У цій доповіді розглянемо особливості регіональної інтеграції у Південній Азії. **Огляд публікацій.** На жаль, у вітчизняній історіографії відсутні ґрунтовні праці, присвячені зазначеній проблематиці за винятком монографій П.М. Ігнат'єва та І.В. Горобця. З російської історіографії використовувалися праці В. Белокреницького [1, с.343] та Д.Касаткіна. Також у монографії Г.Сундарама проведено порівняння досягнень регіональної інтеграції у Південній Азії із більш ґрунтовними результатами європейської інтеграції, яка також має свою специфіку.